

DATUM
2024-02-01DIARIENR
2023/167-4ERT DATUM
2023-11-03ER BETECKNING
Fi2023/02375Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Övergångsrestriktioner – ökat förtroende för offentlig verksamhet (SOU 2023:45)

Statskontorets har inga synpunkter på förslaget om övergångsrestriktioner för statsråd, statssekreterare och myndighetschefer. Statskontorets kommentarer berör utredningens förslag att arbetsgivaren ska bedöma vilka anställningar vid förvaltningsmyndigheterna under regeringen som ska omfattas av övergångsrestriktioner. Vi delar utredningens bedömning att det inte är lämpligt att låta sådana restriktioner omfatta samtliga anställda eller vissa på förhand utpekade befattningar.

Kriterierna är svåra att följa utan vägledning

För att arbetsgivaren ska kunna bedöma i vilka enskilda fall som övergångsrestriktioner ska tillämpas behövs så tydliga kriterier som möjligt för att undvika godtyckliga bedömningar. Bestämmelserna får inte tillämpas så snävt att de inte uppnår sina syften, men heller inte så brett att de i onödan förhindrar rörligheten på arbetsmarknaden och leder till onödigt höga kostnader.

I många fall kommer det att vara mycket svårt att på förhand veta vilka uppgifter som en medarbetare kommer att arbeta med under sin anställning vid en myndighet. Eftersom eventuella övergångsrestriktioner ska anges redan när anställningen lyses ut så bedömer Statskontoret att många anställningar kommer att få övergångsrestriktioner utan att det går att peka på några särskilda risker vid en framtida övergång till annan anställning. Det kan påverka myndigheternas möjligheter att rekrytera kompetens.

Av de kriterier som utredningen föreslår så bedömer Statskontoret att det är relativt enkelt att bedöma om det finns risk att offentlig verksamhet tar ekonomisk skada om en anställd påbörjar en anställning, ett uppdrag eller näringsverksamhet utanför den offentliga sektorn. I vart fall när det gäller den egna verksamheten bör arbetsgivaren kunna bedöma om den anställde har fått tillgång till information eller kunskap som kan leda till sådan skada.

När det gäller risken för otillbörlig fördel för någon enskild är det sannolikt svårare. Självklart kan kunskap, kompetens, kontakter och relationer som man skaffar sig under anställningen vara till stor fördel i en framtida verksamhet, men det kan vara svårt för arbetsgivaren att veta när fördelen ska betraktas som otillbörlig.

Också det tredje kriteriet, det vill säga risken för att skada allmänhetens förtroende för offentlig verksamhet i allmänhet, är troligen svårt att tillämpa utan närmare vägledning.

För att underlätta för arbetsgivarna att tillämpa bestämmelserna i enskilda fall bör de få tillgång till vägledning och stöd. Statskontoret delar utredningens bedömning att beslut om övergångsrestriktioner bör göras tillgängliga för såväl arbetsgivare och arbetstagare som allmänheten. Enligt utredningen finns det skäl att anta att arbetsmarknadens parter kommer att ta på sig en aktiv roll att informera om den nya regleringen, och att det därför inte behövs några särskilda informationsinsatser. Statskontoret utesluter inte att det kan behövas kompletterande information, inte minst till små myndigheter och kommuner. Regeringen bör därför överväga att ge Arbetsgivarverket i uppdrag att anpassa sin information om den nya regleringen till olika myndigheters förutsättningar.

Tillämpningen i kommuner och regioner behöver följas upp

Med tanke på verksamhetens omfattning och art så kan man anta att nyttan med övergångsrestriktioner är större i kommunerna än i de statliga förvaltningsmyndigheterna under regeringen. Utredningen refererar Statskontorets rapport om förekomsten av korruption i den kommunala sektorn.¹ Där konstaterade vi att det finns risker för korruption i flera viktiga kommunala verksamheter, bland annat upphandling, teknisk förvaltning samt plan- och byggfrågor. En slutsats är att kunskapen om och arbetet mot korruption behöver utvecklas.

Mot den bakgrunden är det inte självklart att låta kommunerna själva välja om de ska tillämpa de nya reglerna om övergångsrestriktioner, som utredningen föreslår med hänvisning till den kommunala självstyrelsen. Det är till exempel inte säkert att de kommuner som skulle ha störst nytta av att tillämpa övergångsrestriktioner kommer att vara mest benägna att göra det. Enligt Statskontoret bör frågan tas upp i samband med kommande undersökningar av kommunernas arbete mot korruption.

¹ Statskontoret 2023:13, Nya utmaningar och gamla problem – om korruption i kommuner och regioner.

Utvärdering av hur de nya reglerna tillämpas blir viktig

Statskontoret anser att de nya reglerna bör följas upp och utvärderas en tid efter att de har införts. Utredningen bedömer att behovet av sanktioner kan avgöras efter en utvärdering av följsamheten till reglerna. Utöver det bör utvärderingen omfatta myndigheternas och kommunernas förutsättningar för att tillämpa reglerna, hur de har tillämpats i praktiken samt konsekvenserna för verksamheternas kostnader och kompetensförsörjning.

Ställföreträdande generaldirektör Erik Nyberg har beslutat i detta ärende. Utredningschef Matilda Ardenfors och organisationsdirektör Michael Borchers, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Erik Nyberg

Michael Borchers